

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ: В ПРОФЕСІЇ ВСІ РІВНІ

Підготувала
Практичний психолог
Л.В.Ватаманіца

Гендерна рівність є одним із принципів забезпечення прав людини, основою демократичного розвитку держав та світової спільноти. Процеси глобалізації та інтеграції супроводжуються розширенням можливостей жінок і чоловіків, подоланням проявів професійної дискримінації, гендерної сегрегації праці, нерівної оплати праці, гендерно зумовленого насильства тощо. Вони не оминають сфери публічної служби, освіти та науки, сектору безпеки й оборони тощо.

Відчутним проявом соціальної диференціації населення, що має наслідком різні можливості самореалізації жінок і чоловіків у суспільстві, є гендерна нерівність. Ідеться не лише про рівність юридичних прав жінок і чоловіків, а й рівність умов і можливостей реалізації цих прав.

Змінення традиційних уявлень і стереотипів має полягати в переосмисленні усталених ролей чоловіка й жінки, усвідомленні того, що не існує суто чоловічих і жіночих особливостей. Усім особистостям притаманні сила та слабкість, самостійність і залежність, активність та пасивність – залежно від певних умов і ситуацій.

Профорієнтація або професійна орієнтація — це наука, що допомагає людині зробити свій вибір у світі професій, обрати фах, який би відповідав індивідуальним особливостям людини й водночас ураховував інтереси суспільства.

Гендер (з англ. *gender*, з лат. *genus* — «рід») — це наша соціальна стать, яка визначає поведінку людини в суспільстві. Відповідно до загальноприйнятих правил і норм соціуму, існують визначені моделі, або ж гендерні ролі для чоловіків і жінок, які стосуються різних сфер життя.

Згідно з теорією гендеру, таке становище, а саме розподіл та обмеження сфер діяльності, призводить до соціальної нерівності чоловіків і жінок. Будь-яка нерівність — класова, расова, етнічна, гендерна — є дискримінацією.

Гендерна дискримінація — обмеження прав особи за статевою ознакою.

Наші погляди, переконання формуються під впливом соціальних стереотипів, які міцно вкоренилися у свідомості й передаються з покоління в покоління.

Стереотип — це стійкий, спрощений образ, інколи навіть помилковий. Узагалі, це поняття взято з типографії, де стереотип — друкарська форма, кліше. У широкому розумінні, стереотип — це негативне явище, такі собі «шори», що заважають баченню соціальної реальності й адекватному порозумінню людей.

Існують гендерні стереотипи і на ринку праці. Гендерні стереотипи — погляди на роль чоловіка і жінки у професійній сфері та їхнє місце в соціальній ієрархії. І ті, хто працює, і ті, хто шукає роботу, роботодавці — усі перебувають під впливом стереотипів.

Гендерні стереотипи призводять до дисбалансу ринку праці, тобто концентрації осіб однієї статі в рамках певного фаху. Так, наприклад, типово «жіночою» професією в нашому суспільстві є професія вчителя, де жінки складають більш ніж 80 %.

Щоб досягнути гендерної рівності у сфері зайнятості, необхідно подолати гендерні стереотипи.

Три групи гендерних стереотипів

Усі гендерні стереотипи можемо поділити на три групи:

1. Стереотипи маскулінності — фемінності.

Маскулінність — це чоловічі риси, фемінність — жіночі.

2. Друга група стереотипів пов'язана із закріпленням сімейних і професійних обов'язків. Для чоловіків головні ролі — професійні, для жінок — сімейні. «Нормальний» чоловік прагне побудувати кар'єру, реалізуватися у професії. «Нормальна» жінка бажає вийти заміж, народити дітей, створювати затишок в оселі.

3. Третя група стереотипів стосується змісту праці чоловіків і жінок. Традиційною для жінок вважається обслуговувальна, виконавча діяльність, для чоловіків характерна інструментальна, творча, організаційна та керівна. Наприклад, на відкриту вакансію директора ймовірніше працевлаштується чоловік, аніж жінка.

Критерії гендерного розподілу професій

Критерій 1 «Тяжка/легка» праця. Гендерний розподіл професій на «чоловічі» й «жіночі» насамперед пов'язаний із фізичним навантаженням і розподілом на «тяжку/легку» роботу. Чоловіки фізично сильніші за жінок, тому й мають займатися фізичною працею. Хоч би як жінка намагалася, вона фізично не зможе витягнути людину з гір у повному спорядженні. Хоч би як жінка намагалася, їй важко витримати навантаження пожежника. Складно уявити жінок, котрі кладуть шпали на залізницю, працюють каменярками або шахтарями, екскаваторниками або дальнобійниками. Навіть у самих «чоловічих» назвах професій немає жіночого аналогу, наприклад, немає «каменярки» — є «каменяр», немає «сталеварки» — лише «сталевар».

Критерій 2 «Творець/виконавець». Вважається, що рутинна робота, що не потребує рішень, — це робота для жінок, а творча, інноваційна, з прийняттям рішень — для чоловіків. Досить поширена думка про те, що чоловікам належить роль стратегів, жінки ж — гарні виконавці. Посидючість, монотонність, старанність — ці риси притаманні жінкам та необхідні для виконавця. Для чоловіків вони не характерні, тому їм така робота не підходить.

Критерій 3 «Хороша робота — гарно оплачувана».

• «Хороша робота» — це гарно оплачувана, дозволяє забезпечити достатній рівень життя для себе та своєї сім'ї. Нині «чоловіча робота» — уже не та, яка пов'язана з фізичною працею, а, можливо, інтелектуальна, але обов'язково високо оплачувана, що дозволяє чоловікові відчувати себе чоловіком, забезпечувати себе і родину. Чимало роботодавців вважають, що жінці підходить будь-яка робота й невеличка заробітна плата. А навіщо їй багато? Чоловік же заробляє, він годувальник. І взагалі, жінки працюють із нудьги.

Отже, у ХХІ столітті популярними будуть професії, пов'язані з інформаційними технологіями. Менеджер інформаційних систем, адміністратор мережі, спеціаліст із телекомунікацій, системний аналітик. І хоча вони вважаються чоловічими, жінки намагаються освоїти нову для себе сферу діяльності.

Дедалі більше керівників і менеджерів різних підприємств прагнуть отримати психологічну освіту. Професія психолога, де першість утримують жінки, стає популярною й серед чоловіків, тому що за допомогою знання психології людини можна здобути прихильність будь-якого співрозмовника, швидше досягти бажаного результату.

Ринок професій — величезний. Коли обираєш професію, треба пам'ятати, що стереотипні уявлення заважають ефективному розвитку сфери діяльності, обмежують можливості та права людини. Такі поняття, як «чоловічі» й «жіночі» професії, популярні чи непопулярні професії — відносні. Обираючи фах, ураховуйте останні тенденції та

перспективи розвитку ринку праці, намагайтеся отримати максимум інформації щодо майбутньої професії, скористайтеся комп'ютерною професійною діагностикою, що допоможе вам зробити правильний вибір, і найважливіше — прислухайтеся до свого серця, воно підкаже вам шлях. А закінчити наш урок хотілося б такими словами: «Найпрестижнішим у XXI столітті, як і в XX, буде професіоналізм у будь-якій справі, незалежно від статі».